Eugenia DODON

Acordul articolului posesiv: normă şi uz

E.D. – conf. univ. dr., Departamentul Limba Română, Lingvistică Generală şi Limbi Clasice, U.S.M. Domenii de competenţă: limba română aplicată, sintaxa limbii române contemporane, probleme dificile de analiză sintactică, aspecte comunicative ale morfosintaxei, redactarea textului în limba română. Domeniul de preocupare ştiinţifică: limbajul oficial-administrativ: particularităţi semantico-gramaticale; probleme controversate în sintaxa limbii române contemporane. Coautor al culegerii *Limba română prin cultură şi civilizaţie. Material didactic pentru alolingvi* (1998).

În acest articol ne vom referi, în special, la situaţiile mai dificile de acord al articolului posesiv cu elementul determinat, exemplele fiind excerptate din diverse texte ce aparţin stilului oficial-administrativ, cu precădere, limbajului juridic, semnate de o categorie de specialişti competenţi în domeniu, dar nu întotdeauna suficient de versaţi în subtilităţile gramaticii, întâmpinând unele dificultăţi chiar la utilizarea articolului posesiv (genitival).

Se ştie că gramaticile tradiţionale, în general, analizează modele accesibile cu acest tip de articol, neglijind cazurile mai dificile de utilizare. În linii mari, se precizează că „articolul posesiv se foloseşte şi la coordonarea mai multor genitive sau atribute posesive ale aceluiaşi substantiv, sau introduse de aceeaşi prepoziţie” [3, p. 106]. De exemplu: *vacanţa studenţilor* şi ***a** profesorilor, contra voastră* şi ***a** lor* etc.

De asemenea, nici în cele mai recente studii de gramatică, nu se pomenesc erorile din comunicarea orală şi scrisă la acordul articolului respectiv. Bunăoară, C. Dimitriu stăruie asupra unor particularităţi gramaticale ale acestuia. Se menţionează că e vorba de un articol ce poate preceda un substantiv ori un substitut al lui, servind ca element formativ în structura numeralului ordinal [2, p. 171].

BDD-A20684 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:00 UTC)

În literatura de specialitate, cazuri mai complicate de întrebuințare a articolului posesiv, acordul acestuia cu determinatul, au fost relevate de către M. Avram, G. Gruiță, V. Guțu Romalo ș.a. [1; 4; 5; 6]. Pe lângă formele de acord, constată M. Avram, articolul posesiv ridică și alte probleme de cultivare a limbii, legate de contextele în care prezența lui este motivată sau nu. În viziunea lingvistei V. Guțu Romalo, greșelile cele mai frecvente pe care le comit purtătorii limbii române sunt, firește, cele de acord [6, p. 35].

La prima vedere, în situații ordinare de genul: W. Scott, *creator **al** romanului* istoric englez; *proprietatea* este ***a** mea*, acordul articolului posesiv nu ar trebui să creeze dificultăți, deși în uzul limbii se mai atestă tot felul de erori intolerabile, fapt deloc întâmplător. M. Avram observă cu deplin temei că acestea se produc „prin atracția exercitată de forma atributului introdus sau/și prin nesiguranța vorbitorilor deprinși cu forma invariabilă ***a***". Reiese că se recurge peste tot la aceeași formă (*un caiet **a*** (pentru ***al***) *meu*, doi *frați **a*** (pentru ***ai***) *mamei*. Uneori, din hipercorectitudine, se introduc forme flexionare nejustificate [1, p. 100]. De exemplu, *respectarea regulamentelor* și ***ale*** (pentru ***a***) *deciziilor* adoptate de Parlament.

În accepția M. Avram și a lui G. Gruiță, complicațiile la acord apar dacă este un grup nominal: *substantiv + substantiv cu prepoziție + substantiv (sau pronume) în genitiv cu articol posesiv*. O atare structură poate reliefa două situații distincte. În funcție de acestea, diferă și regula de acord al articolului posesiv. Structura respectivă provoacă anumite incertitudini, dacă cele două substantive sunt de genuri sau numere diferite [1, p. 101; 5, p. 129].

Un caz des întâlnit este acela în care atât substantivul cu prepoziție, cât și substantivul sau pronumele în genitiv formează atributele elementului determinat:

(1) Art. 10. *Modul de aplanare **a** litigiului* dintre părți până la adresare în instanță... (CC, p. 8);

(2) Art. 11. *Metodele de apărare **a** drepturilor civile* (CC, p. 8);

(3) Art. 26. *Activitatea de întreprinzător **a** persoanei fizice* (CC, p. 13);

(4) Art. 98. *Termenul de repartizare **a** activelor* (CC, p. 36).

BDD-A20684 © 2014 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:00 UTC)

Nu e greu de observat că în enunțul (2) sintagma evidențiată conține substantive ce se deosebesc ca număr, în celelalte și ca gen. În toate exemplele, asocierile posibile cu determinativul în gen, urmat de articolul posesiv ***a***, sunt substantivele precedate de prepoziția ***de***: *aplanarea litigiului, apărarea drepturilor civile, activitatea persoanei fizice, repartizarea activelor*.

Iată un exemplu ce pare discutabil:

Art. 108. *Actul de constituire **al** societății comerciale* (CC, p. 39). Substantivele din îmbinarea vizată sunt de gen diferit, deși au același număr. O dificultate de acord însă există: determinativul din dreapta articolului posesiv se poate raporta la oricare dintre cele două elemente ale structurii în cauză. Astfel, s-ar putea spune *actul societății comerciale*, dar și *constituirea societății comerciale*. Utilizarea formelor ***al*** sau ***a*** se referă, în acest caz, numai la raporturile sintactice interne, nu la sensul propoziției, care este identic în ambele variante. Opțiunea pentru o formă sau alta de articol depinde de intențiile celui ce scrie, de sensul lexemului pe care se pune accentul.

Un exemplu similar:

Art. 364. *Obligația de garanție **a** coproprietarilor* (CC, p. 110). Se admite a folosi asocierea: *obligația coproprietarilor* și *garanția coproprietarilor*, același substantiv în genitiv se raportează la cele două determinate (*obligație* și *garanție*).

Indicăm un exemplu în care articolul posesiv e în corelație doar cu substantivul prepozițional din cadrul îmbinării ce invocă forma ***ale***:

Art. 187. *Genurile de activitate **ale** organizațiilor necomerciale* (CC, p. 65). Corect: *genurile de activitate **a** organizațiilor necomerciale*.

Prin urmare, trebuie să fim extrem de prudenți atunci când avem de a face cu grupuri nominale (*substantiv + prepoziție + substantiv*). Nu e suficient să cunoaștem regula elementară: articolul posesiv se acordă cu substantivul determinat de genitiv. În limbajul oral și în cel scris, de fapt, în comunicarea curentă, urmează a stabili după sens la ce cuvânt se referă genitivul dat.

Lingvistul G. Gruiță subliniază că multe dintre structurile *substantiv + prepoziție + substantiv* reprezintă construcții fixe, locuțiuni, cuvinte

BDD-A20684 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:00 UTC)

compuse (*punct de vedere*, *certificat de naștere*, *copil de trupă* ș.a.), unde termenul prim își impune categoriile gramaticale ce devin ale întregului ansamblu, ceea ce facilitează, într-o anumită măsură, acomodarea articolului [5, p. 130-131]. Dacă aceasta va fi percepută ca o structură integrală, desigur, oricine, chiar mai puțin instruit, va efectua ușor și corect acordul în exemple de tipul: *medicul de gardă* ***al*** *secției de chirurgie*; *certificatul de naștere* ***al*** *copilului.*

În limbajul juridic, asemenea structuri nominale sunt destul de frecvente. T. Irinescu și A. Stoichițoiu-Ichim le evidențiază pe cele mai uzuale: *grad de rudenie, act de justiție, complet de judecată, drept de apărare, proces-verbal de sechestru, secret de stat, certificat de stare civilă, certificat de vacanță succesorală, contract de vânzare-cumpărare, contract de ipotecă, contract de muncă, contract de căsătorie* etc. [7, p. 52-53]; *termen de prescripție, termen de recurs, termen de revizuire, titlu de proprietate, titlu de credit, titlu de legitimare, act de alienare, act de înstrăinare, stare de ebrietate, ordonanță de urgență, contract de leasing, împrumut de folosință, Curte de Apel, Curte de Casație, subiect de drept* etc. [8, p. 113; 153-154; 167].

A se vedea unele îmbinări extrase din Codul civil al Republicii Moldova:

(1) Art. 19. *Capacitatea de exercițiu* ***a*** *persoanei fizice* (p. 11);

(2) *Termenul de prescripție* ***al*** *acțiunilor intentate* de turist este de 6 luni... (p. 289);

(3) Art. 1594. Înregistrarea în străinătate a *actelor de stare civilă* ***ale*** *cetățenilor* Republicii Moldova (p. 391).

Prezentăm și alte exemple selectate din texte oficial-administrative, publicate în diverse reviste:

(1) *Colectivul de muncă* ***al*** *instituției penitenciare* și cel ***al*** *întreprinderii* din cadrul sistemului penitenciar... (RINJ, nr. 4, 2008, p. 73);

(2) *Termenul de valabilitate* ***al*** *uleiurilor* se stabilește de către producător în conformitate cu Legea... (MO, 4.06.2010, p. 17);

(3) Repararea prejudiciului nu poate fi condiționată de... *structura devizului de cheltuieli* ***al*** *acestei organizații* (CA, nr. 8, 2003, p. 53).

Semnalăm la cele constatate de către cercetătorul G. Gruiță că multe sintagme substantivale cu prepoziția ***de*** cer „pauză de gândire” înainte

BDD-A20684 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:00 UTC)

de acordul lui ***al***. O alegere „neinspirată", de rând cu gramaticalizarea nesigură a exprimării, poate duce la confuzie şi uneori deturnează sensul enunţului [4, p. 202]:

(1) Art. 1574. Dacă *locul de aflare **al** unui moştenitor* nu este cunoscut, moştenitorii sunt obligaţi să ia decizii... (CC, p. 386).

În exemplul (1), se întrevede o situaţie concretă, unde se găseşte un moştenitor (domiciliul acestuia). În acelaşi timp, nu se exclude şi îmbinarea celor două cuvinte *aflarea unui moştenitor*. Credem că ambele variante sunt posibile, fără a se modifica sensul sintagmei, al raportului dintre elementele constituente ale segmentului *locul de aflare **al** unui moştenitor.*

(2) *Gradul de relevanţă **al** acestei prevederi legislative*... va deveni mai uşor de sesizat (RINJ, nr. 4, 2008, p. 72). Se potriveşte şi asocierea *gradul de relevanţă **a** acestei prevederi legislative*...

(3) Art. 1598. *Regimul* naţional *de activitate **al** persoanelor juridice* străine în Republica Moldova (CC, p. 392). În acest enunţ nu există o îmbinare fixă de cuvinte: e compatibilă asocierea cu substantivul din preajma determinativului genitival *activitate*, fiind adecvată forma ***a***. Corect: *Regimul naţional de activitate **a** persoanelor juridice*...

(4) ... au fost realizate mai multe interviuri în ţările-ţintă pentru Moldova, *din punct de vedere **a** investiţiilor şi exportului*... (VM, nr. 11, 2007, p. 78). Aici nu a fost identificată adecvat îmbinarea fixă *punct de vedere*. Determinativul se subordonează termenului prim ce îşi impune categoriile gramaticale.

O anumită dificultate constatăm atunci când atributul genitival se referă la un regent multiplu. Conform regulilor generale de acord gramatical, e nevoie ca articolul posesiv să fie raportat la oricare dintre termenii regentului multiplu, luând forma de plural masculin. În cazul în care ambii regenţi denumesc fiinţe de gen diferit, masculinul are întâietate. În acest context, G. Gruiţă susţine că norma veche a pătruns în uz şi se menţine: are loc acordul prin atracţie, deci cu ultimul lexem al regentului multiplu [4, p. 131-132]:

(1) Termenul stabilit în ani expiră în *luna şi ziua* respectivă ***a** ultimului an* al termenului (CC, p. 84);

BDD-A20684 © 2014 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:00 UTC)

(2) *numele, adresa* și *numărul de telefon* ***al*** *reprezentanților locali...* (CC, p. 286);

(3) *termenul și modalitatea de plată* ***a*** *prețului* și ***a*** *celorlalte costuri* (CC, p. 287).

După cum lesne se observă, în exemplele analizate s-a realizat acordul prin atracție. G. Gruiță confirmă că tendința de extindere a acordului gramatical e destul de puternică în limba română actuală, când există un regent multiplu, fiind în defavoarea celui prin atracție. Noul acord, adică cel gramatical, devine tot mai relevant, fiindcă se intensifică gramaticalitatea și calitatea relațională a unei structuri sintactice. Chiar dacă ambele norme funcționează, singularul și pluralul se află în raport de variație liberă. Cel care posedă o exprimare exactă, verificată riguros, utilizează forma de plural. Indiscutabil, contează particularitățile semantico-gramaticale ale termenilor coordonați, mai ales, în redarea și în conturarea ideii de pluralitate. Substantivele abstracte, defective de plural, infinitivele lungi, fostele supine etc. acceptă mai greu pluralitatea, fiind admisă în mod justificat norma veche (singularul) [4, p. 132].

Am atestat exemple în care se face acordul gramatical, chiar dacă articolul posesiv determină un regent multiplu: *Apărarea onoarei, demnității, reputației profesionale* ***ale*** *cetățenilor și organizațiilor* (Dreptul tău..., p. 286).

Atât M. Avram, cât și G. Gruiță semnalează un caz dificil de utilizare a articolului posesiv. Dacă două sau mai multe atribute genitivale sunt coordonate sau solicitate de o prepoziție, este obligatorie plasarea articolului posesiv înaintea fiecărui termen, începând cu cel de-al doilea [1, p. 102; 4, p. 203]:

(1) Răspândirea juridică pentru *divulgarea secretului* comercial și ***al*** *celui fiscal* (CA, nr. 12, 2003, p. 117);

(2) Art. 31. *Domiciliul minorului* și ***al*** *persoanei lipsite de capacitate* de exercițiu (CC, p. 14);

(3) Art. 41. Controlul asupra îndeplinirii *contractului colectiv de muncă* și ***a*** *convenției colective* (CM, p. 41).

În aceste structuri coordonate se includ nu doar prepoziții, dar și locuțiuni prepoziționale (*în cadrul, în jurul, în dreptul, de-a lungul, în*

BDD-A20684 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:00 UTC)

faţa ş.a.), ce solicită reluarea articolului posesiv. Realmente, acest lucru exprimă regimul cazual al prepoziţiei sau al locuţiunii prepoziţionale:

(1) Contractul colectiv de muncă produce efecte şi în cazul *schimbării denumirii unităţii* sau ***al*** *desfacerii contractului de muncă* cu conducătorul unităţii (CM, p. 37);

(2) Art. 1265. Girul poate fi făcut în folosul *trăgătorului* sau ***al*** *oricărei* persoane obligate (CC, p. 320).

În unele cazuri, se atestă omiterea articolului posesiv, în loc de a repeta regimul cazual al prepoziţiei sau al locuţiunii prepoziţionale:

(1) Art. 1542. Testatorul poate pune *achitarea* integrală sau parţială ***a*** *datoriei* în *sarcina* unui sau *mai multor moştenitori...* (CC, p. 381). E corect: *...sarcina* unui sau ***a*** *mai multor moştenitori*.

(2) Orice persoană are dreptul la *respectul onoarei, demnităţii* şi *reputaţiei* sale profesionale... (CC, p. 10). Corect: ...respectul onoarei, ***al*** *demnităţii* şi ***al*** *reputaţiei* sale profesionale.

(3) Art. 104. *Audierea bănuitului, învinuitului, inculpatului...* (CPP, p. 116). Corect: Audierea bănuitului, ***a*** învinuitului şi ***a*** *inculpatului*.

În concepţia M. Avram, articolul posesiv nu e necesar dacă genitivele coordonate constituie o unitate, substantivele date exprimând noţiuni identice sau strâns legate [1, p. 102].

De accentuat că în limbajul oficial-administrativ, în cel juridic, asemenea cazuri se atestă mai rar:

(1) *Ministerul Transporturilor şi Infrastructurii Drumurilor* (MO, 4.06.2010, p. 44);

(2)... se va hotărî fie asupra încălcării drepturilor şi *obligaţiilor sale* cu caracter civil... (RINJ, nr. 1, 2009, p. 2);

(3)... se poate dispune asupra administrării şi folosinţei bunului comun (CC, p. 343).

Trebuie să specificăm că, nici pe departe, nu e lesne a efectua acordul atunci când articolul posesiv e însoţit de pronumele relativ ***care*** în genitiv, are loc un acord încrucişat [4, p. 203-204]:

BDD-A20684 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:00 UTC)

Societate pe acțiuni este *societatea* comercială ***al cărei*** *capital social* este divizat în acțiuni și ***ale cărei*** *obligații* sunt garantate cu patrimoniul societății (CC, p. 54).

E regretabil că anume în acest caz se comit cele mai multe greșeli:

Persoana ***a cărei*** *domiciliu* nu poate fi stabilit... (CC, p. 14). Corect: ...***al cărei*** *domiciliu* nu poate fi stabilit...

Rezumând cele expuse *supra*, am dori să concretizăm că acele dificultăți pe care le întâlnim la utilizarea articolului posesiv în exprimarea orală, cu atât mai mult în cea scrisă, sunt cauzate de insuficienta cunoaștere a regulilor gramaticale. Are perfectă dreptate G. Gruiță, care afirmă că o dovadă concludentă de stăpânire a limbii române este și acordul corect al acestui cuvânt scurt, a cărui morfologie depinde permanent de alți termeni [4, p. 201]. Spre a le evita, a le exclude din exprimarea noastră, se cer a fi luate în considerare și criteriile semantico-gramaticale de îmbinare a elementelor constituente ale sintagmelor ce se caracterizează printr-o anumită structură, despre care am amintit deja: îmbinările fixe de cuvinte, întrucât de acest lucru depinde întrebuințarea formei adecvate de articol posesiv.

V. Guțu Romalo e de părerea că multiple greșeli de acord al articolului posesiv sunt provocate de complexitatea raporturilor implicate de folosirea lui. Evitarea dezacordului presupune o analiză detaliată și atentă a acestor raporturi [6, p. 47].

Referințe

1. M. Avram, *Gramatica pentru toți*, Humanitas, București, 1997.
2. C. Dimitriu, *Tratat de gramatică a Limbii Române. Morfologia*, Institutul European, Iași, 1999.
3. *Gramatica limbii române*, vol. I, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1963.
4. G. Gruiță, *Moda lingvistică 2007: norma, uzul și abuzul*, Paralela 45, Pitești, 2006.
5. G. Gruiță, *Gramatica normativă: 77 de întrebări – 77 de răspunsuri. Cum este corect?*, ediția a IV-a, revăzută și adăugită, Paralela 45, Pitești, 2007.
6. V. Guțu Romalo, *Corectitudine și greșeală. Limba română de azi*, ediția a III-a, revăzută și adăugită, Humanitas, București, 2008.

BDD-A20684 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:00 UTC)

7. T. Irinescu, *Normă şi abatere de la normă în terminologia juridică penală şi civilă românească*, Casa Editorială Demiurg, Iaşi, 2004.
8. A. Stoichiţoiu-Ichim, *Semiotica discursului juridic*, ediţia a II-a, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2006.

Izvoare folosite şi abrevierile lor

1. Codul civil al Republicii Moldova, Chişinău, 2002 – (CC).
2. Codul muncii al Republicii Moldova, Chişinău, 2004 – (CM).
3. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, Chişinău, 2003 – (CPP).
4. „Contabilitate şi audit" (revistă) – (CA).
5. Monitorul oficial al Republicii Moldova – (MO).
6. Dreptul tău: accesul la informaţie. Legislaţia Republicii Moldova. Acte internaţionale, Chişinău, Universul, 2002.
7. „Revista Institutului Naţional al Justiţiei" (revistă) – (RINJ).
8. „Vip magazin" (revistă) – (VM).

BDD-A20684 © 2014 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:00 UTC)